

Предложения за формиране на публични политики за задържане и привличане на работна сила

Въз основа на направените проучвания, работни срещи и конференции с бизнеса, гражданския сектор, институциите и местната и регионална власт, се откриха 4 целеви групи, към които следва да се разработват политики и мерки за привличане и задържане:

1. Българи, които са емигрирали в чужбина
2. Етнически български общности от други държави, които да се преместят и да останат да живеят и работят в България
3. Български граждани, които не са емигрирали, да предпочетат да останат в България. Специален фокус са младите хора, включително и учащите.
4. Чуждестранен човешки капитал, който да бъде привлечен към България

В рамките на проекта са генерирани предложения, които са насочени към всяка една от четирите групи. Те включват политики и мерки както на национално, така и на местно ниво.

1. Надграждане на заложените в програма *Национална EURES мрежа* на Оперативна програма *Развитие на човешките ресурси* поощрителни мерки за завръщане в България с цел работа.

По-конкретно, освен за висшисти, стимулите следва да са насочени и към лица с образователна квалификация и/или трудов опит, позволяващ им да практикуват професии:

- попадащи в Списъка на професиите, за които има недостиг на висококвалифицирани специалисти в България, който се утвърждава от министъра на труда и социалната политика.
- попадащи в Списъка със защитените от държавата специалности от професии за учебната 2020/2021 година, приет с постановление на Министерски съвет.

Считаме, че по този начин предвидените мерки ще бъдат насочени към по-голям брой лица с умения и компетенции от полза за българската икономика. Посочените списъци съдържат ключови за развитието на страната професии и привличането на повече специалисти, които ги практикуват, е важен фактор за перспективите пред националния пазар на труда. Всеки един човек, който се завръща в България и има подобни познания и умения, ще има важно значение за компаниите или институциите, за които ще работи, а също и за самата местна общност.

Адресати: Министерство на труда и социалната политика

2. Създаване на пилотна програма за безусловен базов доход (ББД) за български граждани, живеещи на територията на България

Основният аргумент през призмата на текущия проект е, че ако всеки, който живее в България получава ББД, това ще стимулира повече хора да живеят в страната. Разбира се, осигуряването на ББД за всички граждани е сложен процес, който следва да бъде анализиран, за да се прецени и прецизира неговата оптималност и ефикасност.

За целта предлагаме инициране на 12-месечна пилотна програма, която да осигурява 400 лв. ежемесечен необлагаем доход на 1000 лица, попадащи в някоя от следните категории:

- Български емигранти, които се завръщат в България
- Етнически българи, които са кандидатствали за българско гражданство, имат разрешително за пребиваване, намират се на територията на страната и са започнали или активно търсят работа в България
- Безработни български граждани
- Млади хора между 24 и 29 години, завършили висше образование

По този начин ще се тества ефектът от ББД над две целеви групи български граждани, които могат условно да се разделят на - мотивирани да се върнат и мотивирани да останат в България. Пилотната програма следва да се управлява от МТСП и АЗ и да се разработи с помощта на работодателски организации, синдикални организации и университет/и. Индикативният бюджет на програмата следва да е около 6 000 000 лева, от които 4 800 000 лева за програмата и 1 200 000 лева за анализ, проучване и администриране.

Адресат: Министерство на труда и социалната политика, Министерски съвет

3. Създаване на областни държавни холистични детски здравни центрове

На територията на всяка област да бъдат обособени детски здравно-психосоциални центрове, които да бъдат т.нар "one stop shop", в които децата да могат да получават широк спектър от консултации и услуги, с два конкретни акцента - физическо и психическо детско здраве. Умишлено се избягва използването на термина "болница", тъй като в тях следва да се предоставя широк спектър от услуги, които не включват само болнична помощ. В тях следва да работят мултидисциплинарни екипи от педиатри, детски психиатри, психолози, логопеди, ресурсни учители, психомоторни терапевти, социални работници и други специалисти насочени към ранното детско развитие, детската диагностика и подкрепата на родителите.

Необходимостта от такива центрове е многопластова. На първо място, наличието им ще подпомогне много родителите в процеса на отглеждането на децата си и ще им предостави по-голяма сигурност и увереност къде могат да получат професионална подкрепа. Това ще бъде допълнителен стимул за семейства, които се колебаят къде биха желали да живеят, да изберат град с добри социални и здравни услуги, особено ако имат дете със специални потребности. На второ място, грижата за детското психично здраве в България е на изключително ниско ниво, с оглед на факта, че в страната има само едно детско психиатрично заведение и то се намира в София. В момента има крещяща необходимост от създаване на места, където може да се предоставят качествени услуги и дейности за развитието на детското психично здраве, ранната

диагностика и интервенция на деца с подобни проблеми. На трето място, освен стимул и спокойствие за родителите, подобни здравни заведения ще понижат детската смъртност и ще спомогнат за по-доброто психосоциално развитие на децата, които са предпоставки за повишаване броя на населението на страната и неговото качество на живот.

Създаването на държавни холистични детски здравни центрове предполага съчетаване на усилията на различни институции, сред които водещата роля е на Министерството на здравеопазването, с подкрепата на Министерството на труда и социалната политика и Министерството на образованието.

Адресат: Министерството на здравеопазването

4. Жилищни политики за задържане и привличане на човешки капитал

- Безвъзмездно наемане/предоставяне на общински или държавни жилища за период от минимум 5 години на семейства на етнически българи и български емигранти, които решат да се установят в България. Поне единият от членовете на семейството следва да бъде с българско гражданство. Семейства с деца да бъдат с предимство. При извършване на ремонтна дейност от страна на наемателите, инвестираните средства да се остойностят съобразно стойността на ежемесечния наем на жилището по пазарна цена и престоят им да се увеличи със съответния брой месеци.

Идеята за тази мярка изхожда от обстоятелствата, че масово наличните общински и държавни жилища са в лошо състояние и в много случаи те изискват сериозен финансов ресурс за поддръжка, което генерира допълнителни разходи, особено за местната власт. Такава мярка ще намали бюджетните пера за поддръжка на сграден фонд и ще облекчи финансово семействата, които ще живеят в тях, тъй като те ще направят инвестиции само за обзавеждане и ремонт, без да влагат средства за закупуване.

- Предоставяне на държавен заем за закупуване, ремонт и обзавеждане на жилища за млади семейства и български емигранти с висше образование, които имат поне едно дете. Те следва да се ползват от облекчени условия при изплащането на кредит, с по-дълъг период за погасяване на вноските и при по-малък лихвен процент. Кредитът да се предоставя от Българска банка за развитие.

Тази мярка има за цел както да насърчи завръщането на български емигранти, така и да мотивира млади специалисти да останат в България.

- Осигуряване на данъчни облекчения за работодатели, които закупуват жилища за служителите. Фирмите, които закупуват оборотни жилища за млади специалисти, трябва да се ползват от преференциално данъчно облагане, което да залегне във формата на данъчната декларация. Трябва да се контролира ползването по предназначение на тези жилища, за да се редуцират шансовете за злоупотреби.

Адресат: Министерство на труда и социалната политика, Общинска администрация Стара Загора

5. Въвеждане на електронно жителство в България

Предлагаме да бъде въведена електронна идентичност, позната още като електронно жителство, по модела на Естония. То ще осигурява възможност за ползване на услуги, предоставяни от държавния и частния сектор на лица, които не са български граждани.

Електронното жителство няма да дава право за участие в изборите в България, или пък влизане в България или в Европейския съюз без съответния визов документ. Чрез този статут електронните жители следва да разполагат с електронен подпис, да криптират документи, да използват държавни електронни портали, да разкриват фирми, да попълват отчети към данъчни и митнически власти, да ползват бизнес регистри, да подават онлайн данъчни декларации и да използват българските системи за онлайн банкиране. Те следва да получат карта за електронна идентичност без снимка, издадена от Министерството на вътрешните работи, която обаче ще се получава в Български посолства в чужбина, или на място в България в административно звено на МВР с цел идентификация на нейния собственик.

Мотивите за това предложение са свързани с възможността да бъде привлечен чуждестранен капитал и повече чуждестранни фирми да се регистрират в България. Това в последствие ще доведе до отваряне на нови бизнес офиси в страната и до увеличаване на предлаганите работни места за висококвалифицирани специалисти, най-вече от технологичния сектор. Електронното гражданство ще привлече международно внимание към България и ще послужи за реклама на страната, насочена към високотехнологични бизнеси и кадри. Не на последно място, то ще спомогне за дигитализацията на услугите в страната и напредъка на електронното управление, чието наличие се счита от бизнес организациите като ключово за бъдещото развитие на страната.

Адресат: Държавната агенция за електронно управление, Министерството на транспорта, информационните технологии и комуникациите

6. Разработване на дългосрочна 30-годишна визия за развитието на община Стара Загора

Целта на визията е да създаде платформа за информиран разговор за бъдещето на града, като още в началото на процесите на вземане на решения включи всички, които определят развитието на Стара Загора: общински власти, неправителствени организации, институции, инвеститори, ВУЗ, експерти и граждани. Този процес има за цел да опише споделените амбиции и насоки за развитие в бъдеще, като потърси консенсус между заинтересованите страни, и подобри начина на градско планиране, така че да е налице по-ефективно взаимодействие за успешното постигане на споделени цели. За да постигне това, визията трябва да бъде основа и координационна шапка на всички бъдещи стратегии, планове и политики за развитие на града до 2050.

За целта като първоначална стъпка на изграждане на визията, следва да се сформират експертни екипи в следните направления:

- Качествена градска среда
- Икономика
- Околна среда
- Транспорт
- Идентичност и култура
- Управление

- Хора

Стратегическият документ следва да съдържа няколко основни елемента:

- Приоритети, които обединяват най-значимите и важни цели в дългосрочното развитие на общината
- Дългосрочни стратегически цели, които работят за изпълнението на приоритетите и са свързани с дългосрочното развитие на общината в направленията на Визията: Градска среда, Околна среда, Транспорт, Икономика, Идентичност и култура, Управление и Хора
- Ключови стъпки към постигането на дългосрочните цели, разпределени във времето от 2020 до 2050 г.
- Конкретни мерки за постигането на целите и стъпките
- Индикатори, с които регулярно да се измерва и отчита прогреса по извървяването на стъпките и постигането на дългосрочните цели

За изготвянето и координирането на този процес е най-подходящо да се създаде ново юридическо лице с такава мисия. Легалната му форма може да бъде общинско предприятие или общинска фондация, фондация в обществена полза или сдружение с нестопанска цел, в което да членуват представители на всички заинтересовани страни, като задължителен ключов играч в него следва да бъде Община Стара Загора.

Адресат: Община Стара Загора

7. Насърчаване и развитие на професионалното образование и дуалното обучение

- Да се разработи Национална програма Професионално образование, която да обезпечи методическото ръководство, материалното осигуряване, разработване на пакет от стимули за ученици, учебни заведения и бизнес, координацията между заинтересованите институции и финансирането затова, с по-активно използване на национални и европейски програми. Тя следва да се създаде след задълбочен анализ и отчитане на резултатите и препоръките от българо-швейцарския проект ДОМИНО, както и други подобни проекти и добри практики. Основен неин фокус да бъде внедряването на дуалното обучение в средните училища в страната.
- Да се формират регионални структури за координация, подкрепа и развитие на професионалното образование и дуално обучение с участие на всички заинтересовани страни, с активно участие на бизнеса. Това следва да бъдат независими юридически лица (съществуващи или нови), с възможност за кандидатстване за финансиране по национални програми или програми на ЕС, фокусирани върху професионалното образование. В техния управителен орган да присъстват задължително Регионалните управления по образованието и работодателски организации. Тези структури да бъдат заложи в Националната програма Професионално образование.
- Регионалните управления по образование, професионалните гимназии в областите и работодателите да организират регулярни *панорами на професионалното образование и кариерното ориентиране*; Да се организират ежегодни кампании за ранно записване (в 6

или 7 клас) и събития като "Отворени врати" на професионалните гимназии и фирми за ученици и родители.

- Инициране на промени в Кодекс на труда, осигуряващи по-гъвкави условия за наемане на ученици. Те следва да касаят предефиниране на изискванията за длъжности, които са квалифицирани, като опасни за непълнолетни, например професията „Електротехник“; Разрешение за работа на сменен режим на работа на учениците; Учениците да се ползват с правата и задълженията на всички останали работници: работно време, задължения, производителност, заплащане, отпуски, социални придобивки.

Прилагането на тези мерки ще даде добри резултати, които ще са видими в дългосрочен план. Те ще повишат производителността на бизнесите и икономиката като цяло, което ще доведе до повишаване на заплащането и стандарта на живот - основни мотиви, които влияят на емиграцията, поради което ще въздействат позитивно на задържането на работна ръка в страната.

Адресат: Министерството на образованието и науката; Министерството на труда и социалната политика

8. Мерки за привличане на работна ръка от страни извън Европейския съюз

Мерките следва да важат за лица от държави извън състава на ЕС, които имат образователна степен, позволяваща им да практикуват професии, включени Списъка на професиите, за които има недостиг на висококвалифицирани специалисти в България и Списъка със защитените от държавата специалности от професии за учебната 2020/2021 година, приет с постановление на Министерски съвет.

- При наличие на предварителен трудов договор с български работодател, лицата да могат да получат предварителна едномесечна работна виза, с която да бъде допуснато да посетят страната с цел издаване на работна виза. В рамките на този престой, чрез проведен изпит от лицензирана институция при изискване за правоспособност, или от работодателя, лицето да има право да започне работа като работната виза бъде продължена, а заетостта да бъде регистрирана в Агенцията по заетостта.

Основната идея в тази мярка е да се подпомогне проверката на съвместимост между потенциалния работник и работодателя и доколко условията на труд и средата са подходящи за чуждестранното лице.

- Да бъдат осигурени безплатни уроци по български език за споменатите лица, на които те са длъжни да присъстват в случай на започване на работа.
- Да бъдат създадени специални позиции към местните клонове на Агенцията по заетостта, които да оказват менторска подкрепа на чуждестранните лица в интегрирането им към местната общност. Алтернативен вариант е изпълнението на менторската подкрепа да бъде възложено на неправителствена организация.

Тези две мерки са свързани със социалното приобщаване на чужденците към българската култура, начин на живот и работна етика. Колкото по-ефикасно е то, толкова по-мотивиращо ще бъде за тях да останат дългосрочно.

- Да бъде създадена целева платформа (или да бъде адаптирана налична такава), която да промотира възможностите за заетост в България сред целеви държави извън Европейския съюз. Платформата следва да предоставя информация за работни позиции, официални трудови посредници в съответните страни към които заинтересованите лица могат да се обръщат, процедури за придобиване на визи, възможности за образование, наеми, средна заплата, да предоставя възможност за онлайн консултации и отговори на въпроси, както и друга полезна информация. Тя следва да се разработи и администрира от Министерството на труда и социалната политика и Министерството на външните работи.

Адресат: Министерството на труда и социалната политика и Министерството на външните работи.

